

Delaftale om principper for ny reguleringsmodel, herunder braklægningspunktet, som led i Implementering af et Grønt Danmark

18. juni 2025

Af *Aftale om Implementering af et Grønt Danmark* (trepartsaftalen) (regeringen (Socialdemokratiet, Venstre og Moderaterne), Socialistisk Folkeparti, Liberal Alliance, Det Konservative Folkeparti og Radikale Venstre) af 18. november 2024 fremgår, at den nuværende markregulering af landbrugets kvælstofudledninger erstattes af en ny udledningsbaseret markregulering i 2027.

Med delaftalen fastlægges et braklægningspunkt og de grundlæggende principper, der danner grundlag for det videre arbejde med den nye kvælstofreguleringsmodel.

Med henblik på at give tid til at afklare de nærmere konsekvenser af forskellige modeller for kvotetildeling og kompensation præsenterer regeringen på grundlag af ovenstående i efteråret 2025 aftalekredsen for et oplæg til drøftelse og beslutning om en samlet model.

I den nye kvælstofreguleringsmodel (NRM) fastsættes et udledningsmål for kystvandoplandene pba. vandområdeplanerne, der angiver den maksimale udledning fra markarealet til kystvandet, som er forenelig med indfrielse af kvælstofindsatsbehovet i medfør af EU's vandrammedirektiv. På baggrund heraf fastsættes en udledningsgrænse for kystvandoplandet, som i udgangspunktet svarer til det samlede udledningsmål, idet der dog sættes et loft for reguleringstrykket givet ved 'braklægningspunktet'. Udledningsgrænsen i et kystvandopland omsættes til et antal udledningskvoter, som fordeles i kystvandoplandet ud fra den valgte kvotetildelingsmodel. I henhold til trepartsaftalen gives der endvidere kompensation for omkostninger ved målrettet regulering differentieret efter reguleringsniveau i NRM.

Aftalepartierne er enige om, at den ambitiøse arealomlægning, understøttet af NRM, skal skabe forudsætningerne for, at de danske vandområder kommer i mål med de nødvendige kvælstofindsatser.

Braklægningspunktet

Aftalepartierne er enige om at fastsætte braklægningspunktet *oplandsspecifikt* svarende til, hvor vandoplandet netop kan overholde udledningsgrænsen ved dyrkning af vårbyg med efterafgrøder (gødsket med den anvendte mængde husdyrgødning i vandoplandet suppleret med handelsgødning til norm) på hele landbrugsarealet i vandoplandet. Det er op til den enkelte landbruger at afgøre, hvilke virkemidler der i praksis anvendes for at leve op til reguleringen. Det kunne eksempelvis være ved at ændre afgrødevalg, såsom at omlægge nogle arealer til græs for at muliggøre at kunne have majs på andre dele af landbrugerens bedrift eller at vælge at braklægge nogle marker.

Genbesøg af kvælstofindsatsen i 2026

I henhold til aftalerne om et Grønt Danmark og Implementering af et Grønt Danmark skal aftalepartierne inden udgangen af 2026 efter dialog med parterne i *Politisk Forum for Arealudtagning* træffe beslutning om, hvordan der skal ske målopfyldelse i de oplande, hvor kombinationen af regulering op til braklægningspunktet og arealomlægningen ikke er tilstrækkeligt til at sikre målopfyldelse.

Beslutningsgrundlaget skal indeholde både regulering og statsligt opkøb. Det skal understøttes af erhvervsøkonomiske, samfundsøkonomiske og statsfinansielle konsekvensvurderinger og vægte omkostningseffektivitet og ro om jordpriserne. Fordi øget regulering er en mulighed noterer aftalepartierne sig, at den kommende lov om ny kvælstofregulering (Lov om bæredygtig forvaltning af næringsstoffer og drivhusgasser m.v. i land- og skovbruget (gødskningsloven)) giver mulighed herfor.

Reguleringen kan skærpes ved at reducere udledningsgrænsen ift. udledningsgrænsen fastsat ved braklægningspunktet.

I takt med, at arealer udtages som led i arealomlægningsindsatsen i Danmarks Grønne Arealfond (DGA), vil effekten af markreguleringen isoleret set blive reduceret. Såfremt der fx sker omlægning af arealer i vandoplande, der ikke reguleres til braklægningspunktet, reduceres effekten af markreguleringen, uden at medføre forøget indsats med markregulering i andre oplande.

Principper for kvotetildeling og kompensation

Aftalepartierne er enige om, at følgende principper skal være gældende for kvotetildeling og kompensation i reguleringsmodellen:

- Modellen skal i samspil med lavbundsafgiften og et stærkt kollektivt ejerskab til arealomlægning i arbejdet i de lokale grønne treparter give stort incitament til udtagning, herunder etablering af retentionsforbedrende virkemidler (minivådområder, vådområder og lavbund) samt etablering af skov og permanent ekstensivering.
- Landbrugernes kompensation udbetales pr. hektar mhp. at understøtte en teknologi- og virkemiddelneutral regulering.
- Der ydes kompensation for landbrugernes skønnede omkostninger ved reguleringen differentieret efter reguleringsniveau og med udgangspunkt i det kystvandopland, som bedriften er placeret i.

Kystvandoplande i mål

Med det aftalte niveau for braklægningspunktet skønnes det, at ca. halvdelen af de 108 kystvandoplande opnår forudsætninger for målindfrielse af kvælstofindsatsen iht. vandrammedirektivet i 2027 ved effekterne af NRM og den aftalte spildevandsindsats. Arealomlægning er hovedmotoren til at nå målene i vandrammedirektivet.

Danmarks Grønne Arealfond vil i kombination med reguleringsmodellen og spildevandsindsatsen bidrage til, at op mod 2/3 af de 108 kystvandoplande har mulighed for målopfyldelse i 2027, idet al indmeldt arealomlægning ikke nødvendigvis vil være fuldt realiseret.

Det gælder for alle kystvandoplande, at der skal ske målopfyldelse i 2030. Aftalepartierne orienteres om udviklingen i arealomlægningen i vandoplandene frem mod genbesøget i 2026.

Kontrol på kvælstofområdet

Aftalepartierne noterer sig, at Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø (SGAV) som opfølgning på Rigsrevisionens kritik af tilsynet med landbrugets kvælstofudledninger på kort sigt har igangsat initiativer om årligt krydstjek af data samt årlig evaluering af kontroltrykket mhp. at styrke kontrollen af regulering af kvælstof. Aftalepartierne er derudover enige om, at der afsættes 1,4 mio. kr. årligt i 2025 og 2026 til yderligere anvendelse af satellitkontrol. Tiltaget vil forbedre kontrollen på kort sigt, og erfaringerne herfra vil kunne anvendes i kontrollen af NRM.

Aftalepartierne noterer sig desuden, at aftalekredsen i 2. halvår 2025 forelægges et oplæg til en konkret model for kontrol af NRM.